

УДК 619:618.7:634.4

ЧЕКАН О.М., канд. вет. наук

МУСІЄНКО Ю.В., канд. вет. наук

ТОДЕРЮК І.В., аспірант

Сумський національний аграрний університет

achekane@gmail.com

ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ І ПРИЧИН ПАТОЛОГІЧНИХ РОДІВ У СВИНОМАТОК ЗА ПОРАМИ РОКУ З УРАХУВАННЯМ ЇХ ВІКУ

У статті наведені інформативні й аналітичні дані щодо причин патологічних родів свиноматок різного віку та розладів у них динаміки родового процесу, зумовленого слабкими та надмірними родовими силами у свинарських господарствах, із впровадженнями в них сучасними технологіями роботи та з урахуванням пори року.

У ТОВ «АХ» показник патологічних родів свиноматок в 2012 коливався від 19,6 % восени до 30,71 % взимку, а в 2013 рр. – від 15,15 % восени до 29,69 % взимку. У ТОВ «Темп» цей показник коливався від 19,69 % восени до 30,3 % влітку в 2012 і від 15,62 % восени до 35,15 % влітку в 2013 рр.

Встановлено, що основними причинами патологічних родів у свиноматок, без урахування показників затримки посліду, в обох господарствах були: розлади динаміки родів, патологія родових шляхів, розвитку плодів та неправильне взаємовідношення плодів до родових шляхів. Найчастіше до розладів динаміки родового процесу (слабкі та надмірні родові сили) в обох господарствах, за два роки, були схильні свиноматки з 1-м та 6-м опоросами, із незначними коливаннями за порами року.

Ключові слова: опорос, родовий процес, перейми, ремонтні та основні свиноматки.

Постановка проблеми. Відтворна здатність маточного поголів'я у свинарських господарствах України, незалежно від форм їх власності і впровадженої технології, в тому числі і за інвестиційними проектами, в першу чергу впливає як на економічні важелі галузі свинарства, так і виробництво дешевої та конкурентоспроможної продукції в державі в цілому. Розлади і втрата відтворної здатності свиноматками спричинюють негативну дію на інтенсивність їх використання та передчасне їх выбракування, що відображається на собівартості свинарської продукції [1, 2].

Незаперечним слід вважати те, що на інтенсивність використання маточного поголів'я у господарстві суттєво впливає кількість патологічних родів у свиноматок, зумовлених розладами динаміки опоросу, патологією родових шляхів, розвитку плодів та неправильними взаємовідношеннями плодів до родових шляхів і затримкою посліду. Особливу увагу в системі технологічних процесів, пов'язаних з відтворенням і організацією проведення опоросів у свиноматок, слід приділити виявленню й аналізу конкретних причин і показників розладів динаміки родового процесу – первинним та вторинним слабким переймам і потугам та надмірним переймам і потугам, наслідком яких може бути втрата приплоду та непередбачувана майбутня акушерська і гінекологічна патологія [3, 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями розладів динаміки родового процесу у свиноматок займалася незначна кількість вітчизняних і зарубіжних дослідників. В основному питання розладів динаміки опоросу стосувалися, більшою мірою, тільки наслідків цієї патології, а саме: загибель приплоду, затримка посліду, травми родових шляхів та виникнення різноманітної післяродової акушерської патології запального характеру з майбутньою втратою свиноматками їх відтворної здатності і передчасним выбракуванням самок, а в деяких випадках їх загибеллю [5–8].

Мета і завдання дослідження – вивчення деяких показників відтворної здатності, тісно пов'язаних з розладами динаміки родового процесу свиноматок різних вікових груп, зумовлених слабкими та надмірними родовими силами з урахуванням пори року, у свинарських господарствах з впровадженнями сучасними технологіями ведення галузі.

Матеріал і методика дослідження. Дослідження проводили у двох свинарських господарствах, які працюють за сучасними інвестиційними технологіями ведення галузі: ТОВ «АХ» Лебединського району Сумської області та ТОВ «Темп» Новомосковського району Дніпропетровської області у 2012–2013 роках. Під час вивчення й аналізу передбачених метою завдань враховувалися пора року та вік свиноматок (1–6 опорос). Аналіз показників і причин патологічних родів, розладів динаміки родового процесу (слабкі і надмірні родові сили) проводився на підставі статистичної звітності, особистих клінічних спостережень і досліджень, комп'ютерної програми обліку «Farm» та звітно-облікової документації господарств і зооветеринарних служб.

Результати досліджень та їх обговорення. Аналізуючи дані, було встановлено, що у ТОВ «АХ» за 2012 рік зареєстровано у свиноматок 153 випадки патологічних родів, в тому числі 47 (30,71 %) взимку, 33 (21,56 %) – навесні, 43 (28,1 %) – влітку і 30 (19,6 %) – восени. Основними причинами патологічних родів були розлади динаміки родового процесу (53 випадки), патологія родових шляхів (37 випадків), патологія розвитку плодів (43 випадки) та неправильне взаємовідношення плодів до родових шляхів (20 випадків). До загального аналізу не були включені випадки затримки послідів у свиноматок, тобто патологія третьої стадії родів.

У розрізі пір року розлади динаміки родового процесу коливалися від 18,87 (n=10) (осінь і весна) до 33,96 % (n=18) випадків – зима; патологія родових шляхів – від 18,92 (n=7) (осінь і весна) до 32,43 % (n=12) випадків влітку; патологія розвитку плодів – від 20,93 (n=9) – осінь і весна до 30,23 % (n=13) випадків взимку; неправильне взаємовідношення плодів до родових шляхів – від 20,0 (4) – літо, осінь до 35,0 % (n=7) випадків навесні.

У розрізі порядкового номера опоросу, розлади динаміки родового процесу коливалися від 11,32 % із 2-м опоросом до 24,53 % за 6-го опоросу; патологія родових шляхів – від 13,51 % з 3-м, 4, 5-м опоросами до 21,62 % за 1-го і 2-го опоросів; патологія розвитку плодів – від 9,3 % за 4-го і до 23,26 % за 1-го опоросу; неправильне взаємовідношення плодів до родових шляхів – від 5 % за 4-го опоросу до 25,0 % – за 1-го і 2-го опоросів.

За 2013 рік у ТОВ «АХ» було зареєстровано у свиноматок 165 випадків патологічних родів. З них 49 (29,69 %) випадків взимку, 43 випадки (26,06 %) – навесні, 48 випадків (29,09 %) – влітку і 25 випадків (15,15 %) – восени. Розлади динаміки родового процесу коливалися від 10,64 восени до 34,04 % – влітку; патологія родових шляхів – від 22,22 взимку і восени до 28,89 % – навесні; патологія розвитку плодів – від 13,73 восени до 35,3 % – взимку; неправильне взаємовідношення плодів до родових шляхів – від 13,64 восени до 36,66 % – взимку.

У розрізі порядкового номера опоросу у 2013 році, розлади динаміки родового процесу коливалися від 10,64 з 4-м до 21,28 % – з 5 і 6-м опоросами; патологія родових шляхів – від 8,89 із 4-м до 20,0 % – з 1, 5 і 6-м опоросами; патологія розвитку плодів – від 11,77 з 2-м до 15,68 % – з 1, 3 і 4-м опоросами; неправильне взаємовідношення плодів до родових шляхів – від 9,09 з 5-м до 22,73 % – з 1 і 2-м опоросами.

У ТОВ «Темп» за 2012 рік було зареєстровано у свиноматок 132 випадки патологічних родів, з них 25,75 % випадків взимку, 24,24 – навесні, 30,3 – влітку і 19,69 % випадків восени. Розлади динаміки родового процесу коливалися від 15,0 восени до 32,5 % влітку; патологія родових шляхів – від 20,0 взимку до 34,28 % влітку; патологія розвитку плодів – від 21,22 восени до 27,27 % взимку і восени; неправильне взаємовідношення плодів до родових шляхів – від 4,17 навесні, влітку і восени до 8,33 % – взимку.

У розрізі порядкового номера опоросу у 2012 році розлади динаміки родового процесу коливалися від 10,0 з 3-м до 22,5 % з 6-м опоросом; патологія родових шляхів – від 11,43 з 3 і 4-м опоросами до 22,86 % з 1 і 2-м; патологія розвитку плодів – від 9,1 із 3-м до 27,27 % з 6 опоросом; неправильне взаємовідношення плодів до родових шляхів – від 12,5 з 4 і 5 до 20,83 % – з 1 і 6 опоросами. За 2013 рік у ТОВ «Темп» було зареєстровано 128 випадків патологічних родів. З них 24,21 % випадків взимку, 25,0 – навесні, 35,15 – влітку і 15,62 % випадків восени. Розлади динаміки родового процесу коливалися від 16,67 восени до 33,33 % – влітку; патологія родових шляхів – від 10,0 восени до 40,0 % – влітку; патологія розвитку плодів – від 20,59 восени до 32,35 % влітку; неправильне взаємовідношення плодів до родових шляхів – від 13,64 восени до 36,66 % влітку.

У розрізі порядкового номера опоросу у 2013 році розлади динаміки родового процесу коливалися від 9,52 із третім до 26,19 % – 6 опоросом; патологія родових шляхів – від 3,33 з четвертим до 26,67 % – 5 опоросом; патологія розвитку плодів – від 8,82 з 2 і 3 опоросами до 32,35 % – 6 опоросом; неправильне взаємовідношення плодів до родових шляхів – від 4,55 з другим до 22,73 % з 1 і 4 опоросами.

Показники і причини розладів динаміки родового процесу у свиноматок у ТОВ «АХ» і ТОВ «Темп» за порами року з урахуванням порядкового номера опоросу наведені у таблицях 1 і 2.

Таблиця 1 – Показники розладів динаміки родового процесу свиноматок за порами року (ТОВ «АХ»)

Причини	№ опоросу	2012								2013											
		Пора року (кількість / %)				Всього за рік	Пора року				Всього за рік										
		зима	весна	літо	осінь		зима	весна	літо	осінь											
Слабкі перейми і потуги	1	2	8,70	-	1	4,35	1	4,35	4	7,40	2	8,0	1	4,0	2	8,0	-	5	20,0		
	2	1	4,35	1	4,35	-	1	4,35	3	13,05	1	4,0	1	4,0	1	4,0	1	4,0	4	16,0	
	3	-	1	4,35	-	1	4,35	2	8,70	-	1	4,0	2	8,0	-	-	-	3	12,0		
	4	2	8,70	1	4,35	2	8,70	-	5	21,75	1	4,0	1	4,0	1	4,0	-	3	12,0		
	5	2	8,70	-	-	1	4,35	3	13,05	1	4,0	2	8,0	2	8,0	-	-	5	20,0		
	6	2	8,70	1	4,35	2	8,70	1	4,35	6	26,10	1	4,0	2	8,0	2	8,0	-	5	20,0	
За рік		9	39,15	4	17,4	5	21,75	5	21,75	23	100,0	6	24,0	8	32,0	10	40,0	1	4,0	25	100,0
Надмірні перейми і потуги	1	3	10,0	1	3,33	2	6,67	1	3,33	7	23,33	1	4,55	1	4,55	-	1	4,55	3	13,64	
	2	1	3,33	1	3,33	1	3,33	-	3	10,0	-	1	4,55	2	9,09	-	-	3	13,64		
	3	1	3,33	-	3	10,0	1	3,33	5	16,67	2	9,09	1	4,55	-	-	1	4,55	4	18,18	
	4	1	3,33	1	3,33	-	2	6,67	4	13,34	1	4,55	-	1	4,55	-	-	2	9,09		
	5	1	3,33	1	3,33	2	6,67	-	4	13,34	1	4,55	1	4,55	2	9,09	1	4,55	5	22,73	
	6	2	6,67	2	6,67	2	6,67	1	3,33	7	23,33	2	9,09	1	4,55	1	4,55	1	4,55	5	22,73
За рік		9	30,0	6	20,0	10	33,33	5	16,67	30	100,0	7	31,82	5	22,73	6	27,27	4	18,18	22	100,0
Всього за рік		18	33,96	10	18,86	15	28,32	10	18,86	53	100,0	13	27,66	13	27,66	16	34,04	5	10,64	47	100,0

Таблиця 2 – Показники розладів динаміки родового процесу свиноматок за порами року (ТОВ «Темп»)

Причини	№ опоросу	2012								2013											
		Пора року (кількість / %)				Всього за рік	Пора року (к-ть / %)				Всього за рік										
		зима	весна	літо	осінь		зима	весна	літо	осінь											
Слабкі перейми і потуги	1	2	8,70	1	4,35	1	4,35	-	4	17,40	1	3,70	1	3,70	1	3,70	1	3,70	4	14,82	
	2	1	4,35	1	4,35	2	8,70	-	4	17,40	-	2	7,41	2	7,41	-	-	4	14,82		
	3	1	4,35	-	1	4,35	-	2	8,70	1	3,70	1	3,70	1	3,70	-	-	3	11,11		
	4	1	4,35	1	4,35	1	4,35	1	4,35	4	17,40	1	3,70	1	3,70	1	3,70	1	3,70	4	14,82
	5	1	4,35	2	8,70	1	4,35	-	4	17,40	1	3,70	-	1	3,70	1	3,70	3	11,11		
	6	1	4,35	2	8,70	1	4,35	1	4,35	5	21,74	2	7,41	1	3,70	4	14,82	2	7,41	9	33,33
За рік		7	30,44	7	30,44	7	30,44	2	8,70	23	100,0	6	22,22	6	22,22	10	37,03	5	18,52	27	100,0
Надмірні перейми і потуги	1	-	-	2	11,76	1	5,88	3	17,65	1	6,67	3	-	1	6,67	-	-	5	33,34		
	2	-	1	5,88	1	5,88	-	2	11,76	1	6,67	-	1	6,67	1	6,67	1	6,67	3	20,0	
	3	1	5,88	-	-	1	5,88	2	11,76	-	-	-	-	1	6,67	-	-	1	6,67		
	4	2	11,76	-	1	5,88	-	3	17,65	1	6,67	-	1	6,67	-	-	-	2	13,33		
	5	1	5,88	-	1	5,88	1	5,88	3	17,65	-	1	6,67	1	6,67	-	-	2	13,33		
	6	1	5,88	1	5,88	1	5,88	1	5,88	4	23,53	1	6,67	1	6,67	-	-	2	13,33		
За рік		5	29,41	2	11,76	6	35,30	4	23,53	17	100,0	4	26,66	5	33,34	4	26,66	2	13,33	15	100,0
Всього за рік		12	30,0	9	22,5	13	32,5	6	15,0	40	100,0	10	23,80	11	25,94	14	33,33	7	16,65	42	100,0

Основними причинами розладів динаміки родів у свиноматок згаданих вище господарств були слабкі та надмірні перейми і потуги. За порами року аналізуючих років (2012–2013) в обох господарствах показники розладів динаміки родових сил коливалися від 15,0 до 33,33 % у ТОВ «Темп» і від 10,64 до 33,96 % – ТОВ «АХ». У розрізі порядкового номеру опоросу за 2012–2013 рр. у ТОВ «Темп» – від 8,7 з третім до 33,34 % з першим опоросом у 2013 році, а в ТОВ «АХ» – від 8,7 з третім до 26,1 % з шостим опоросом у 2012 році.

Висновки. 1. Річні показники патологічних родів у свиноматок за порами року коливалися від 19,6 восени і до 30,71 % – взимку в ТОВ «АХ» у 2012 та від 15,15 восени і до 29,69 % – взимку у 2013 рр., а в ТОВ «Темп» від 19,69 восени і до 30,3 % влітку у 2012 та від 15,62 восени і до 35,15 % влітку у 2013 рр.

2. Основними причинами патологічних родів свиноматок в обох господарствах були розлади динаміки родів, патологія родових шляхів, розвитку плодів та неправильне взаємовідношення плодів до родових шляхів без урахування показників затримання у них плаценти.

3. Річні показники розладів динаміки родових сил у свиноматок (перейми і потуги) за порами року коливалися від 18,86 восени і до 39,96 % взимку в ТОВ «АХ» у 2012 та від 10,64 і до 34,04 % влітку у 2013 рр., а в ТОВ «Темп» – від 15,0 восени і до 32,5 % влітку у 2012 та від 16,65 восени до 33,33 % влітку у 2013 рр.

4. Найчастіше до розладів динаміки родового процесу (слабкі та надмірні родові сили) в обох господарствах за два роки були схильні свиноматки з 1 та 6 опоросами, з незначними коливаннями за порами року.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Харенко М.І. Біотехнологія розмноження свиней / М.І. Харенко, М.В. Черненко. – К.: Ветінформ, 1996. – 216 с.
2. Фізіологія, патологія та біотехніка відтворення свиней / [М.І. Харенко, С.П. Хомин, А.Й. Краєвський та ін.] – Суми: Козацький вал, 2010. – 412 с.

3. Харенко М.І. Синхронізація опоросів – основа ритмічної технології відтворення свиней та виробництва продукції / М.І. Харенко, А.А. Грабенко, О.М. Чекан // Вет. медицина України. – 2012. – № 6. – С. 25–28.
4. Левин К.Л. Физиология и патология воспроизводства свиней / К.Л. Левин. – М.: Роспромиздат, 1990. – 255 с.
5. Мусієнко Ю.В. Діагностика прогнозування та профілактика патологічних родів у свиноматок: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. вет. наук: спец. 16.00.07 «Ветеринарне акушерство» / Ю.В. Мусієнко. – Київ, 2007. – С. 7–15.
6. Day B. Reproductive in svine /B. Day // Beetsville Symposa in Agriculturae Reslazch. – 1980. – Vol. 3. – P. 41–50.
7. Sieverding E. Handbuch gesunde Schweine (пер. с польск.) / E. Sieverding // Fotos, 2000. – Zaher. – 312 s.
8. Пейсак З. Болезни свиней / З. Пейсак. – Брест: Брестская типография, 2008. – 424 с.

Динамика показателей и причин патологических родов у свиноматок по сезонам года и с учётом их возраста

А.Н. Чекан, Ю.В. Мусієнко, И.В. Годерюк

В статье приведены информативные и аналитические данные в отношении причин патологических родов свиноматок разного возраста и расстройств у них динамики родового процесса, обусловленного слабыми и бурными родовыми силами, в свиноводческих хозяйствах с внедрёнными в них современными технологиями работы и с учётом сезона года.

В ООО «АХ» показатель патологических родов у свиноматок в 2012 году колебался от 19,6 % осенью до 30,71 % зимой, а в 2013 году – от 15,15 % осенью до 29,69 % зимой. В ООО «Темп» данный показатель колебался от 19,69 % осенью до 30,3 % летом в 2012 и от 15,62 % осенью до 35,15 % летом в 2013 гг. Установлены основные причины патологических родов у свиноматок без учёта показателей задержания последа в обеих хозяйствах и расстройства динамики родов, патология родовых путей, развития плодов и неправильные взаимоотношения плода и родовых путей. Чаще всего к расстройствам динамики родового процесса (слабые и сильные родовые силы) в обеих хозяйствах за два года были предрасположены свиноматки с 1 и 6 опоросами, с незначительными колебаниями по сезонам года.

Ключевые слова: опорос, родовый процесс, схватки, ремонтные и основные свиноматки.